

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองระบอบประชาธิปไตย จะบรรลุเป้าหมายได้ ผู้มีบทบาทสำคัญยิ่ง คือ "ประชาชน" ดังคำกล่าวของ อับราฮัมลินคอล์น ที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรืออำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน^๑ กล่าวคือ หลักปรัชญาของการปกครองสืบเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า เอกชน หรือ บุคคล มีความหมายอย่างยิ่งในสังคม แต่ละคนเป็นหน่วยของชาติที่มีศักดิ์ศรีจะละเมิดมิได้ ประชาชนเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง สามารถเปลี่ยนตัวผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว^๒ เมื่อประชาชนไม่พอใจการปกครอง โดยนัยนี้ ผู้ปกครองก็เท่ากับได้รับมอบหมายอำนาจจากประชาชน เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน^๓ นั้นเอง

ประเทศไทยปกครองระบอบประชาธิปไตยมานานนับ ๔๕ ปีเศษ แต่ถ้าพิจารณาโดยทั่วไป จะพบว่าประชาธิปไตยของไทยยังอยู่ในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคุณภาพของพลเมือง ประชาชนยังไม่ได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้ และปฏิบัติตนตามแบบอย่างประชาธิปไตยอย่าง

^๑ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ประชาธิปไตยสำหรับคนไทย," การเมืองสำหรับประชาชน เล่มที่ ๔-๑๐ (กุมภาพันธ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑-๒.

^๒ กมล สมวิเชียร, "ประชาธิปไตยคืออะไร," นิตยสารเทศาภิบาล, ๔ (เมษายน, ๒๕๑๗), หน้า ๓๔๕-๔๐๐.

^๓ วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," วารสารการเมืองสำหรับประชาชน, ๖ (ธันวาคม, ๒๕๑๖), หน้า ๘.

เพียงพอ^๑ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากรากฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ อันมิได้คำนึงถึงพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประชาชนว่ามีความพร้อมเพียงใด สภาพความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยนั้นปรากฏว่า ๗๕ % มีอาชีพทำนา มีอาชีพอยู่ด้วยการช่วยตนเองโดยลำพัง ไม่มีการติดต่อกับคนอื่น^๒ การศึกษาของประชาชนยังไม่กว้างขวางและมากพอ ระดับความรู้หนังสือมีน้อยกว่า ๓๐ % ของพลเมืองทั้งหมด^๓ การเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นจึง เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างกระทันหันโดยที่ประชาชนไม่รู้ตัว และไม่เคยมีแนวคิดในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยมาก่อน

สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็คือ การมีวัฒนธรรมทางการเมือง หรือมีจิตใจแบบประชาธิปไตย คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง^๔ ฉะนั้นการปรับปรุงคุณภาพของพลเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ประเทศต่างๆ ก็ล้วนแต่มุ่งพัฒนาคุณภาพของพลเมืองเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีประสิทธิภาพ โดยวางจุดมุ่งหมายในการพัฒนาพลเมืองดีไว้เป็นเป้าหมายในการจัดการศึกษา/ ตลอดจนให้บุคคลมีความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อจรรโลงค่านิยมดังกล่าวในสังคมให้คงอยู่ตลอดไป^๕ ด้วยเหตุนี้

^๑ธนู แสงวงศ์, "การศึกษาพัฒนาการกับการพัฒนาทางการเมือง," ทฤษฎีแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ, โดย อมร รักษาสัตย์ และ ชัดติยา กรรณสูตร (บรรณาธิการ) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๒ (พระนคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๕), หน้า ๔๒.

^๒มรว. เสนีย์ ปราโมช, "หัวข้อสัมมนาทางการเมือง," ขบวนการมรดกดีทางการเมือง (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๑), หน้า ๒๔๒.

^๓Sir Josiah Crosby, Siam the Crossroad (London: Heliss and Cater Ltd., 1945), p. 24.

^๔ทินพันธ์ นาคะตะ, "ความชอบธรรมในการปกครอง: ปัญหาและความหวังของไทย," วารสารธรรมศาสตร์, (ต.ค.๑๘-ม.ค.๑๙), หน้า ๑๘.

^๕Chester W. Harris, "Citizenship Education," Encyclopedia of Education Research, 3rd ed. (New York: Mcmillan Company, 1960), p. 206.

โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่สำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรง เป็นสถาบันที่มีความพร้อมกว่าสถาบันอื่นๆ ในการสร้างพลเมืองดีให้แก่สังคม ดังที่ สมิธ (Smith), ครูสส์ (Krouse) และ แอทกินสัน (Atkinson) ได้กล่าวว่า "ในสังคมประชาธิปไตยโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการเตรียมประสบการณ์ ที่จะทำให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครอง ถ้าประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของกลุ่ม ขาดความซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของสถาบันประชาธิปไตย และความสามารถในการดำรงชีวิต ตลอดจนการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมเดียวกันแล้ว รากฐานของระบบการปกครองก็จะล้มเหลว"^๑ ดังนั้น จุดหมายปลายทางของการศึกษา คือ การสร้าง "พลเมืองดี" ซึ่งคำว่า พลเมืองดี นี้ เอดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton) กล่าวว่า "พลเมืองดีต้องเป็นผู้มีทัศนคติและค่านิยมที่เหมาะสม นั่นคือเป็นผู้ที่ต้องการจะมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบต่อกระบวนการทางการเมือง มีความเชื่อมั่นในเกียรติภูมิของบุคคล ยอมรับฟังคำโต้แย้งจากทุกด้าน มีทักษะและความสามารถในการแสวงหาความรู้ สามารถวิเคราะห์เรื่องต่างๆ เช่น สุนทรพจน์ และการหาเสียง เป็นต้น เพื่อสามารถที่จะแยกแยะที่ไมตรงกับความเป็นจริงได้"^๒

รัฐบาลไทยทุกสมัยที่ผ่านมา ได้พยายามดำเนินการเพื่อให้พลเมืองทุกคนเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ โดยจัดทำโครงการต่างๆ เช่น โครงการพัฒนาพลเมืองดี โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท โครงการพัฒนาชุมชน โครงการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย เป็นต้น ทางด้านการศึกษา รัฐบาลก็มุ่งหวังให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างเยาวชน ให้เติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดีของชาติ ดังที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๒๑ ว่า

๑. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น มีระเบียบวินัย ความเคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม

^๑Edward W. Smith, Stanley W. Krouse, and Mark M. Atkinson, "Social Studies Program," The Education's Encyclopedia (New York: Prentice-Hall, Inc. 1969), p. 347.

^๒Edwin Fenton, The New Social Studies (New York: Holt Rinehart and Winston, Inc., 1967.), p. 25.

๒. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๓. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว ต่อตนเอง . . .^๑

แม้รัฐจะเห็นความสำคัญในการสร้างพลเมืองดีตามวิถีทางประชาธิปไตย และได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อมุ่งสร้างพลเมืองดีดังกล่าวแล้วก็ตาม การสร้างพลเมืองดีของเราก็กังไม่บรรลุผลตามต้องการ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยก็เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาอื่นๆ ที่มักปรากฏความอ่อนแอทางการเมือง การปกครองอันเป็นผลสะท้อนให้การพัฒนาด้านอื่นมีอุปสรรคไปด้วย^๒ ประชาชนชาวไทยยังมิได้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ราษฎรส่วนใหญ่ยังคงขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง^๓ ราษฎรจำนวนไม่น้อยเฉยเมยไม่สนใจ Hindley ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเมืองของประเทศไทยเป็น "การเมืองเจียบ" (The Politics of Passivity) เพราะความต้องการของประชาชนไม่มีการแสดงออก ประชาชนคอยแต่จะรับอำนาจที่สั่งหรือใช้มาจากผู้ปกครองเบื้องบน^๔ ตลอดเวลาที่ผ่านมา การเมืองไทยส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ข้าราชการทั้งข้าราชการทหารและพลเรือนมีบทบาทมากที่สุด มีช่วงเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่อาจมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องบ้าง แต่ในช่วงเวลาเพียงเล็กน้อย

^๑ กองเผยแพร่การศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการศึกษาชาติ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๒๐), หน้า ๒-๓.

^๒ พูลสุข เรื่องไทย, "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖) (อัครสำเนา)

^๓ Wendell Blanchard, Thailand: Its People, Its Society, Its Culture (New Haven, Conn: Human Relations, 1958), p. 492-493

^๔ Donald Hindley, "Thailand: The Politics of Passivity," Pacific Affairs, XII (Fall, 1967), p. 357.

ดังกล่าว ซึ่งประชาชนจะได้มีโอกาสมีสิทธิมีเสียงในการปกครองประเทศโดยผ่านทางผู้แทนราษฎร นั้น กลับปรากฏว่า การเลือกตั้งทุกครั้งที่ผ่านมา ประชาชนส่วนใหญ่ละเลยสิทธิ ไม่เห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง มีเพียงครั้งเดียวที่มีผู้มาใช้สิทธิเกิน ๕๐ % คือการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ มีผู้ไปใช้สิทธิคิดเป็นร้อยละ ๕๗.๕๐^๑

จากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นในวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ โดยการนำของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ประชาชน เราต่างคาดหวังกันว่าเป็นนิมิตหมายอันสำคัญของประเทศไทย สำหรับความหวังใหม่ในระบอบการปกครองเสรีประชาธิปไตย ที่อำนาจอธิปไตยจะเป็นของปวงชนอย่างแท้จริง ความเฉื่อยชาทางการเมืองที่ครอบงำประชาชนไทยมาตลอดเวลากว่า ๔๐ ปี คงจะหมดไป ประชาชนคงจะตระหนักถึงสิทธิของตนในการออกเสียงเลือกตั้ง แต่จะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งครั้งต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลง คือ เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ มีผู้ไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ ๔๗.๑๗ เท่านั้น น้อยกว่าการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ เสียอีก ซึ่งในครั้งนั้นมีผู้ไปใช้สิทธิคิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๖^๒ และโดยเฉพาะการเลือกตั้งครั้งหลังสุด เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๘ จำนวนผู้ไปใช้สิทธิในกรุงเทพมหานครมีเพียง ๒๙.๐๕ % เท่านั้น^๓ จากสถิติดังกล่าว นับเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงว่าคนไทยเรายังละเลยในสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอยู่ นอกจากนั้นแล้วถ้าเราหันมาดูทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน ก็จะได้เห็นว่า ยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตน เป็นสาเหตุให้เกิดความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่วนใหญ่มักมาจากการปฏิวัติ รัฐประหาร และการกบฏ^๔

^๑ กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘, (เอกสารของกระทรวงมหาดไทย)

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๓ กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, การบริหารงานเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรของไทย (ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร), ๒๕๑๘.

^๔ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, ประชาธิปไตยของชาวบ้าน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชัยเขต, ๒๕๑๖), หน้า ๑-๒.

จากปรากฏการณ์ต่างๆ พอสรุปได้ว่า ปัญหาสำคัญคือ ปัญหาเรื่อง "คุณภาพของคน" เรา
 จะอบรมอย่างไรให้คนของเรามีคุณภาพ มีคุณสมบัติ คุณธรรม เหมาะสมแก่การที่จะ เป็นพลเมืองดีใน
 ครอบครัวยุคใหม่ ถ้าหากคนของเรายังด้อยคุณภาพ ด้อยพัฒนา ขาดคุณสมบัติ ของความเป็น
 พลเมืองดีในครอบครัวยุคใหม่ การปกครองแบบประชาธิปไตยในเมืองไทยก็ยังคงไม่ได้ผลเท่าที่
 ควร และการปฏิวัติล้มล้างรัฐบาล รัฐธรรมนูญ และการยุบสภา ก็ยังคงจะต้องมีอีกต่อไปเรื่อยๆ^๑
 ดัง เช่นการยึดอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๔ และการยึดอำนาจ
 ของคณะปฏิวัติ ในวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันเพียง ๑ ปี เท่านั้น ประเทศไทย
 มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล รัฐธรรมนูญ ถึง ๒ ครั้ง ซึ่งการยึดอำนาจในแต่ละครั้งก็ด้วยเหตุผลคล้าย
 กัน คือ ทั้งผู้บริหารและประชาชนขาดคุณภาพ ทำให้บ้านเมืองอยู่ในภาวะอันตราย ดังแถลงการณ์ของ
 คณะปฏิรูปได้อ้าง เหตุผลในการ เข้ายึดอำนาจไว้ว่า

ได้มีกลุ่มบุคคล ซึ่งประกอบด้วยนิสิตนักศึกษาบางกลุ่ม ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อัน
 เป็นการเหยียดหยามจิตใจคนไทยทั้งชาติ โดยเจตจำนงทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็น
 ส่วนหนึ่งของแผนการของคอมมิวนิสต์ . . .
 สถานการณ์โดยทั่วไปเลวลงเป็นลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏชัดแจ้งว่า รัฐมนตรีบาง
 นาย นักการเมืองบางกลุ่ม ตลอดจนสื่อสารมวลชนหลายแหล่ง ให้การสนับสนุนอยู่อย่างแข็งขัน
 และออกนอกหน้า เหตุการณ์เลวร้ายดังกล่าวนี้ย่อมจะทำให้รัฐบาลไม่สามารถรักษาสถานการณ์
 บ้านเมืองตามวิถีทางรัฐธรรมนูญไว้ได้ . . .^๒

แถลงการณ์คณะปฏิวัติฉบับที่ ๑ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ อ้างเหตุผลการยึดอำนาจว่า

นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๑๔ คณะทหาร
 ตำรวจ และพลเรือน ได้ติดตามการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล และ เหตุการณ์บ้านเมือง
 มาโดยตลอด ได้เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชนโดยทั่วไปว่า ความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ ประ
 ชาชน มีแต่การแตกแยก ข้าราชการมีความท้อแท้ในการปฏิบัติราชการ การเศรษฐกิจ

^๑ เลขา อภรณ์ศิริ, "สเปิร์ตพร้อมหรือยัง," ประชาธิปไตยของชาวบ้าน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิชัยเนศ, ๒๕๑๖), หน้า ๔๓.

^๒ แถลงการณ์คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๑ (เอกสารโรเนียว)

ภาวะการลงทุนของต่างประเทศลดลง และไม่แน่นอน . . .^๑

นอกจากไม่เห็นความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของตน ในฐานะพลเมืองของสังคมประชาธิปไตยดังกล่าวแล้ว ประชาชนชาวไทยจำนวนไม่น้อยยังขาดความเคารพกฎหมายบ้านเมือง จะเห็นได้จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ซึ่งมีทั้งคดีอาชญากรรม ปล้นทรัพย์ หลอกหลวง ข่มขืน วางเพลิง ชับรถโดยประมาท ฯลฯ แม้จะมีการใช้โทษอย่างรุนแรง แต่ก็ยังมีเหตุร้ายเกิดขึ้นเสมอ ดังสถิติคดีต่างๆ ของกรมตำรวจดังนี้ สถิติคดีอาญาทั่วไปปี พ.ศ.๒๕๑๔ รวมทั้งสิ้น ๖๖๕,๖๕๓ คดี ปี ๒๕๒๐ (ม.ค.-พ.ค.) รวมถึง ๓๔๒,๒๓๙ คดี ส่วนคดีที่มีมากอย่างน่าเป็นห่วงคือ ความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด ภัยฆาตกรรม ปี ๒๕๑๔ มีมากถึง ๒๗,๑๔๓ คดี ปี ๒๕๒๐ (ม.ค.-พ.ค.) เพียง ๕ เดือน คนไทยโดยเฉพาะเยาวชนก่อคดีเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวนมากถึง ๖,๖๕๙ คดี นอกจากนั้นจะเห็นว่าความผิดเกี่ยวกับเพศก็มีปริมาณสูงมาก กล่าวคือ ในปี ๒๕๑๔ มี ๔,๐๑๔ คดี เพิ่มจากปี ๒๕๑๔ ๖๓๐ คดี ปี ๒๕๒๐ (ม.ค.-พ.ค.) มีถึง ๑,๙๔๔ คดี^๒ จะเห็นว่า ทั้งคดีเกี่ยวกับยาเสพติด และความผิดเกี่ยวกับเพศ ทางฝ่ายบ้านเมือง มีมาตรการปราบปรามอย่างเฉียบขาด ซึ่ง มีตัวอย่างการใช้มาตรา ๒๑ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๑๔ ลงโทษผู้กระทำความผิดไปแล้วอย่างรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต ในคดี ๒ ประเภดังกล่าวมาแล้วในอดีต และปัจจุบันก็มีมาตรการปราบปรามขั้นเด็ดขาดเช่นเดียวกัน โดยจะใช้มาตรา ๒๗ แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๒๐ ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่การกระทำผิดก็ยังมีได้ลดน้อยลงแต่อย่างใด มีแต่จะเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับยาเสพติด คดีข่มขืน อนาคตเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวคือ ปี ๒๕๑๔ ในกรุงเทพมหานครมีคดีข่มขืนอนาจาร ๗๒๙ คดี ปี ๒๕๑๔ เพิ่มเป็น ๗๔๙ คดี นอกจากนั้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนของเราขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เห็นแก่ประโยชน์

^๑สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, "แถลงการณ์ของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑," รวมเอกสารเกี่ยวกับการปฏิวัติ ๒๕๒๐, หน้า ๔๕.

^๒กองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ, "สถิติคดีอาญาทั่วไป," รวบรวมข้อมูลสถิติและวิจัย, (เอกสารอัครสา เนา)

ส่วนตน กล่าวคือมีคดีวางเพลิงเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครปี ๒๕๑๘-๒๕๑๙ มากถึง ๒๘ ราย^๑ และ โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับการจราจรอุบัติเหตุบนท้องถนน ปี พ.ศ.๒๕๑๙ มีมากถึง ๒,๑๓๒ คดี คนตาย ๑,๕๓๙ คน บาดเจ็บ ๒,๙๕๒ คน ทรัพย์สินเสียหาย ๓๕,๒๙๔,๙๐๐ บาท ปี ๒๕๒๐ เฉพาะใน กรุงเทพมหานคร อุบัติเหตุบนท้องถนนทำให้คนตายถึง ๔๙๔ คน บาดเจ็บ ๔,๙๖๑ คน ทรัพย์สินเสียหายมากถึง ๑๘.๙๐ ล้านบาท^๒ ทั้งนี้เพราะประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความรับผิดชอบ ไม่เคารพกฎหมาย ไม่มีความยับยั้งชั่งใจ ขาดความระมัดระวังมีแต่ความประมาท ขาดคุณธรรม หรืออาจเกิดจากศีลธรรมเสื่อมโทรม ความเจริญทางจิตใจไม่สัมพันธ์กับความเจริญทางวัตถุ บุคคลที่ขาดการศึกษาอบรมทางจิตใจ เมื่อเกิดความรู้สึกอยากได้สิ่งใดเพื่อเป็นเครื่องบำรุงความสุข ก็อาจแสวงหาโดยทางทุจริต หรือประกอบอาชญากรรมขึ้นได้โดยง่าย^๓ ดังจะเห็นได้จากประกาศของ คณะรัฐมนตรี เรื่อง "การปราบปรามการทำลายทรัพย์สินการบ่อนทำลายเศรษฐกิจของชาติ" ในวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ ว่า

ในปัจจุบันได้มีผู้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กระทำการอันเป็นการทำลายทรัพย์สินการบ่อนทำลาย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เช่นการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ใช้ไฟฟ้าจับสัตว์น้ำ ลักลอบส่งแร่ และสินค้าอื่นๆ เช่นน้ำตาล ข้าว ไปต่างประเทศ รวมทั้งลักลอบขนสินค้าเข้า โดยหลีกเลี่ยงภาษี

การกระทำดังกล่าว นอกจากจะเป็นภัยต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ยังกระทบกระเทือนต่อความอยู่รอดของประเทศอย่างมาก รัฐบาลนี้จะปล่อยให้ดำเนินต่อไปอีกไม่ได้ จะต้องปราบปรามอย่างเด็ดขาด รัฐบาลจะใช้มาตรา ๒๙ แห่งธรรมนูญการปกครอง

^๑รายงานคดีอาชญากรรมในกรุงเทพมหานครปี พ.ศ.๒๕๑๘-๒๐ (มกราคม-มิถุนายน)
(เอกสารอัดสำเนาของกรมตำรวจ)

^๒กระทิง ทองจันทร์, "ปากกาพูด," หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, ๒๘ มกราคม ๒๕๒๑, หน้า ๔.

^๓กองวิจัยและวางแผน กรมตำรวจ, สภาพและสาเหตุของอาชญากรรม (เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๒), หน้า ๓๖.

ราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๒๐ ลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรงและเจ็บขาด. .^๑

เท่าที่กล่าวมานี้ ทำให้มองเห็นชัดว่า สังคมไทยของเรายังมีปัญหาดังกล่าวอยู่จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนชาวไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดียังไม่ถูกต้อง เยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยก่อคดีอาชญากรรม กระทำความผิดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ กล่าวคือ ในปี ๒๕๒๐ มีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาถูกดำเนินคดีมากถึง ๓,๘๒๕ คน นักเรียนระดับ ม.ศ.๑ ถึงระดับอาชีวศึกษากว่า ๓ แสนคน ติดยาเสพติด จากสถิติผู้ติดยาเสพติดทั่วประเทศซึ่งมีมากประมาณ ๖ แสนคนนั้น ร้อยละ ๖๐ เป็นเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนและวัยการศึกษาทั้งสิ้น^๒ จะเห็นได้ว่านักเรียน นักศึกษา จำนวนหนึ่ง ยังไม่รู้จักรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตน ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร สร้างปัญหาในสังคม มั่วสุมสูบบุหรี่ ยาเสพติด ยกพวกตีกัน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้การจราจรติดขัด เป็นผลต่อการทำลายเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อประท้วงและ เรียกร้องต่างๆ ซึ่งไม่ถูกต้อง เป็นการใช้กฎหมายให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย และกระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ โดยเฉพาะนักเรียนอาชีวศึกษา มักจะก่อความวุ่นวายดังกล่าวดังกล่าวขึ้นเสมอ จนทำให้คนทั่วไปมองภาพพจน์ของนักเรียนอาชีวศึกษาว่าเป็นพวกกระทำรุนแรง แต่ไม่รู้จักใช้สมองคิดดังปรากฏข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์รายวันเป็นประจำ เช่น นักศึกษาวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี ๓๐๐ กว่าคนชุมนุมประท้วงโดยขู่จะเผาคอกฟาร์มที่ซื้อปุ๋ยแอมโมเนียจากบริษัทเอกชนรายหนึ่ง นานา เรียกร้องตำรวจให้ดำเนินคดีฝ่ายตรงข้าม ใช้ก้อนอิฐขว้างปา พร้อมกับจุดไฟเผากระดาด จนตำรวจต้องเข้าระงับเหตุร้าย^๓ หรือนอกจากนี้ การพิจารณาสืบพยานคดี ๖ ตุลาคม นายเกริกชัย ทองทับ ทนายฝ่ายจำเลย ได้กล่าวถึงพฤติการณ์ต่างๆ ของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งได้รับการยอมรับว่า การเผา

^๑ประกาศคณะรัฐมนตรี เรื่อง "การปราบปรามการทำลายทรัพยากรบ่อนทำลายเศรษฐกิจของชาติ" สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เวลา ๐๗.๐๐ น. วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๒๑.

^๒กองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์, "ข่าววิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยประจำวันพุธที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๒๑," วิทยุสารประจำวัน, หน้า ๓.

^๓"รายงานข่าวทั่วไป," หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, ๔ มกราคม ๒๕๒๑, หน้า ๑.

ธรรมศาสตร์และปาระเปิดพรรคพลังใหม่ เป็นฝีมือของนักเรียนอาชีวศึกษา ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าคนส่วนมากมองนักเรียนอาชีวศึกษาว่าเป็นเด็กเกเร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพการศึกษาระดับอาชีวศึกษายังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ถูกต้อง และมีให้นักเรียนปฏิบัติไม่พอเพียง จึงทำให้นักเรียนมีเวลาว่างมีพลังเหลือใช้อยู่มาก ทำให้เด็กแสดงออกในสิ่งที่ไม่ค่อยจะเป็นประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นักเรียนอาชีวศึกษาที่มีความประพฤติเกเรนั้นมีอยู่เพียงบางส่วนเท่านั้น และปัจจุบันภาพพจน์ของนักเรียนอาชีวศึกษาก็ดีขึ้นบ้างแล้วในสายตาของบุคคลทั่วไป นักเรียนอาชีวศึกษาส่วนหนึ่งมีความรับผิดชอบต่อสภาพสังคมอยู่มาก เป็นต้นว่าการจัดตั้งศูนย์กลางอาชีวศึกษา เพื่อต่อต้านยาเสพติด การตั้งกลุ่มอาสาสมัครเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมต่างๆ เช่น การร่วมมือกันรณรงค์เรื่องความสะอาดสถานที่สาธารณะ การร่วมกันบริจาคโลหิต ฯลฯ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังอยู่ในระยะพัฒนาแรงงานของประเทศ การศึกษาระดับอาชีวศึกษานับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อผลิตแรงงานที่มีคุณภาพ เพิ่มพูนประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพให้สูงขึ้น คือ เร่งผลิตกำลังคนเข้าในกองแรงงานของประเทศในระดับต่างๆ ทุกประเภท ให้ตรงตามความต้องการทางเศรษฐกิจ และการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น^๑ การจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษานับเป็นแนวนโยบายที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งรัฐบาลได้ใช้งบประมาณประจำปี ๒๕๑๔ เพื่อจัดการอาชีวศึกษามากถึง ๖๕๐,๕๔๒,๙๐๐ บาท^๒ และใช้เงินกู้จากโครงการต่างๆ เพื่อปรับปรุงการอาชีวศึกษามากถึง ๑๐๐๐ ล้านบาท ตามโครงการพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ ๒^๓ ฉะนั้น การอาชีวศึกษาย่อมเป็นความหวังสำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ นักเรียน นักศึกษา นับวันจะเริ่มเข้ามาจับบทบาทในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มากขึ้นเป็นลำดับ คุณภาพของเยาวชนเหล่านี้ที่จะออกไปสู่สังคมย่อมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเยาวชนเหล่านี้จะ

^๑ ถนอม มากะจันทร์, "การอาชีวศึกษาในสังคมประชาธิปไตย," ศูนย์ศึกษา (มีนาคม-พฤษภาคม), ๒๕๑๖, หน้า ๒๔.

^๒ กรมอาชีวศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, รายงานประจำปี ๒๕๑๔, (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐.

^๓ _____, รายงานประจำปี ๒๕๒๐, (พระนคร: แผนกโรงพิมพ์โรงเรียนสารพัดช่าง, ๒๕๒๑), หน้า ๓๙-๔๒.

เติบโตไปเป็นกำลังสำคัญที่จะช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มั่นคงและเจริญก้าวหน้าต่อไป โรงเรียนและสถานศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งในการที่จะปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้แก่เยาวชน เพื่อออกไปรับใช้สังคมในลักษณะที่ถูกต้องเหมาะสม แต่จากสภาพโดยทั่วไปดังกล่าวแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า เยาวชนของเราบางส่วนยังด้อยคุณภาพอยู่ นักเรียน นักศึกษาบางส่วนนับได้ว่ายังขาดคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งจะ เป็นแรงงานที่สำคัญของชาติในอนาคตนั้น บางส่วนกลับกลายเป็นกลุ่มเยาวชนที่สร้างปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคมบ่อยๆ ผู้วิจัยสนใจในปัญหานี้มาก เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีการแสดงออก ทั้งในด้านดีและไม่ดีแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มแต่ละพวกนั้น เป็นผลหรือมีสาเหตุมาจากอะไร มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนในโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยเรียน ใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียน ฉะนั้นโรงเรียนจึงเป็นสถานที่สำคัญยิ่งที่จะสร้างเสริมเยาวชนของชาติให้มีคุณภาพ เป็นพลเมืองดีของประเทศ เพราะสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนย่อมจะมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมาก กล่าวคือ ระบบการศึกษาของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมและเตรียมเยาวชนที่มีคุณภาพเป็น "พลเมืองดี" ของประเทศ สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้ดี ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ในทางปฏิบัติ โรงเรียนสามารถส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้การทำงานร่วมกันเป็นแกนกลาง ส่งเสริมการทำงานร่วมกันตามความมุ่งหมายและอุดมคติร่วมกัน รวมทั้งสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความมีเหตุผล รับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพในฐานะพลเมืองดี นอกจากนี้โรงเรียนยังสามารถส่งเสริมความรับผิดชอบต่อส่วนรวมให้แก่เด็ก โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อให้ นักเรียนเข้าร่วม เป็นการจำลองสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมจริงๆ ของชีวิต เข้ามาสู่โรงเรียน เพื่อเตรียมตัวออกไปเป็นพลเมืองดี มีประสิทธิภาพของชาติบ้านเมืองในอนาคต เช่น มีกิจกรรมเกี่ยวกับคณะกรรมการนักเรียน โดยให้มีการเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง การแสดงความคิดเห็น กล่าวออกความคิดเห็นในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การตัดสินใจปัญหาต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมคุณธรรม ค่านิยมที่ดี รวมทั้งการเสริมสร้างความรัก และเทอดทูนในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สิ่งเหล่านี้จะเป็นการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี เป็นสมาชิกที่มีคุณภาพในสังคมแก่เยาวชนของชาติ เมื่อโรงเรียนมีส่วนอย่างสำคัญในการช่วยพัฒนาเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความสำนึกในการ

ปฏิบัติตนอย่างถูกต้องเหมาะสมแก่นักเรียน จนกระทั่งแสดงออกมาในฐานะพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โดยเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา เป็นตัวกระตุ้นอันสำคัญที่ทำให้นักเรียนอาชีวศึกษามีการแสดงออกในพฤติกรรมต่างๆ ผู้วิจัยจึงใคร่จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา ดูว่าเขามีความรู้ความเข้าใจถูกต้องมากน้อยเพียงใด ตลอดจนกระทั่งผู้ให้การศึกษาอบรมคือ ครู นั้น ได้ใช้วิธีสอนในการพัฒนาปลูกฝังโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยแก่นักเรียนอาชีวศึกษาอย่างไร เพราะมโนทัศน์ดังกล่าวย่อมจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่นักเรียนอาชีวศึกษาเหล่านี้แสดงออกมา ซึ่งผลการวิจัยย่อมจะช่วยให้ทราบถึงข้อบกพร่องที่ครูใช้วิธีสอนที่ไม่เหมาะสม อันอาจจะมีผลทางอ้อมหรือตรง ที่ทำให้เด็กมีมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยไม่ถูกต้องก็ได้ ทั้งนี้เพื่อจะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขทั้งตัวครูและเด็กให้ตรงปัญหา เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา คือสามารถสร้างพลเมืองดีมีคุณภาพได้ตามเป้าหมาย เพราะนักเรียนอาชีวศึกษานั้น เป็นความหวังอันสำคัญยิ่งของประเทศที่กำลังพัฒนา แรงงานระดับกลางที่มีประสิทธิภาพคือความหวังอันสูงสุดที่จะทำให้ชาติบ้านเมืองพัฒนาไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างรวดเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษามโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา
๒. เพื่อศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาของครูโรงเรียนอาชีวศึกษา ที่ใช้ในการพัฒนามโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยแก่นักเรียนอาชีวศึกษา
๓. เพื่อศึกษาความแตกต่างของมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ของนักเรียนอาชีวศึกษา
๔. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนของครู เพศของนักเรียน กับมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา
๕. เพื่อหาข้อเสนอแนะการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

สมมติฐานของการวิจัย

๑. วิธีสอนของครูมีอิทธิพลต่อมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา

๒. มโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนอาชีวศึกษา ชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ตัวอย่างประชากรที่นำมาวิจัยครั้งนี้ สุ่มจากนักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ปีการศึกษา ๒๕๒๐ จาก ๘ โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร

๒. โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนรัฐบาล ๔ โรงเรียน โรงเรียนราษฎร์ ๔ โรงเรียน

๓. การวิจัยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ บางประการของนักเรียน เช่น อายุ ระดับสติปัญญา สภาพครอบครัว ประสบการณ์เดิม อันอาจจะทำให้นักเรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๔. การวัดมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียน มุ่งเฉพาะด้านความรู้ ความเข้าใจ ความจำ และการนำไปใช้

๕. การหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี และการแสดงออกกับเพศ มุ่งด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๖. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดี ในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียน กับวิธีสอนของครู มุ่งเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๗. การศึกษาวิธีสอนของครู มุ่งเฉพาะ เรื่องมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๘. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย และแบบสอบถามแบบเลือกตอบ กับแบบประเมินค่า

๙. เนื่องจากประเทศไทยมิได้กำหนดมาตรฐาน เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของชาติไว้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องใช้เกณฑ์ความเป็นพลเมืองดีที่สร้างขึ้นเอง โดยอาศัยกฎเกณฑ์จากหลักสูตร โครง-

การสอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. แบบเรียน หนังสือ วารสาร ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งไทยและต่างประเทศ ตลอดจนได้รับคำแนะนำแก้ไขเพิ่มเติมจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๘ ท่าน คือ นักวิชาการ นักธุรกิจการธนาคาร นายตำรวจ นักปกครอง นักหนังสือพิมพ์

สรุปเกณฑ์ความเป็นพลเมืองดีที่ใช้ในการวิจัยนี้

พลเมืองดี ควรมีคุณสมบัติ ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องต่อไปนี้ คือ

๑. เกี่ยวกับค่านิยมและคำสอนในศาสนา

- ๑.๑ ความซื่อสัตย์สุจริต
- ๑.๒ ความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่
- ๑.๓ ความมีน้ำใจ เป็นนักกีฬา
- ๑.๔ การประหยัดและการออมทรัพย์
- ๑.๕ การบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ และยึดมั่นในคุณค่าของความเป็นพลเมืองดี
- ๑.๖ ลักษณะของผู้ดี
- ๑.๗ ข้อปฏิบัติ และ เหตุผลในการนับถือศาสนาของศาสนิกชน

๒. เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในชุมชนชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม

- ๒.๑ ความจริงใจต่อกัน
- ๒.๒ การให้อภัยและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ๒.๓ การรักษาความเป็นระเบียบ
- ๒.๔ การตรงต่อเวลา
- ๒.๕ การตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม
- ๒.๖ การคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม

๓. เกี่ยวกับความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมืองดี

- ๓.๑ หน้าที่ต่อตนเองและครอบครัว
 - ๓.๑.๑ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 - ๓.๑.๒ การใช้เหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ

- ๓.๑.๓ การคำนึงถึงสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่น
- ๓.๑.๔ ลักษณะของครอบครัวที่ดี
- ๓.๑.๕ การปฏิบัติตนของสมาชิกที่ดีในครอบครัว

๓.๒ ในฐานะสมาชิกของสังคม

- ๓.๒.๑ การทำงานตามความถนัดและความสามารถ
- ๓.๒.๒ การปฏิบัติตนระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง
- ๓.๒.๓ การเตรียมตัวขั้นต้น เพื่อให้พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อสังคม
- ๓.๒.๔ การรักษาสาธารณสมบัติ
- ๓.๒.๕ ข้อปฏิบัติ เมื่อมีภัยทางการเมืองที่ร้ายแรงต่อประเทศ
- ๓.๒.๖ การปฏิบัติตามและเคารพกฎหมาย เช่น การเสียภาษีอากร การ
แจ้งความเกี่ยวกับการเกิด การทำบัตรประชาชน เป็นต้น
- ๓.๒.๗ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ดี
- ๓.๒.๘ การถวายความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์
- ๓.๒.๙ การส่งเสริมความก้าวหน้าของชาติ

๔. เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยโดยทั่วไป 004631

- ๔.๑ คุณค่านิยมในเรื่องการเมือง
- ๔.๒ การวินิจฉัยแสดงความคิดเห็นในข่าวสารการเมืองต่างๆ
- ๔.๓ ฐานะทางการเมืองของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๔.๔ การสร้างสรรค์ประชาธิปไตย ✕
- ๔.๕ ความสำคัญของการเลือกตั้ง
- ๔.๖ ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๔.๗ ความสำคัญของการศึกษาในระบอบประชาธิปไตย
- ๔.๘ การใช้สิทธิและร่วมรับผิดชอบในการปกครองประเทศชาติโดยเท่าเทียมกัน
- ๔.๙ คุณค่าของระบบพรรคการเมือง

๔.๑๐ ฐานะของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย

๔.๑๑ การใช้สิทธิเสรีภาพ

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยนี้อาจไม่สมบูรณ์ หรือมีความคลาดเคลื่อนไปจากความจริงอยู่บ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นตัวแทนของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับ ปวช. ทั้งหมดได้ไม่ครบนัก

๒. ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เฉพาะแบบสอบถามและแบบสอบถามเท่านั้น ไม่อาจสังเกตนักเรียนจำนวนมากโดยตรงได้

๓. ผู้วิจัยให้คำตอบแต่ละข้อมีความสำคัญเท่ากัน แต่คำตอบแต่ละข้ออาจมีความสำคัญต่อมโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยมากน้อยไม่เท่ากัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

๑. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหา และสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักเรียนได้

๒. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถใช้เป็นเครื่องมือวัดความคิดเห็นและการแสดงออกเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนและวิธีสอนของครูได้จริง และคำตอบเชื่อถือได้

๓. คำตอบของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเป็นคำตอบอย่างจริงจัง และเชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

๑. เป็นแนวทางแก่โรงเรียนในการจัดครูสอนสังคมศึกษาให้เหมาะสม และปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

๒. เป็นแนวทางแก่ครูสังคมศึกษา ที่จะนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนในการพัฒนา-มโนทัศน์ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

๓. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหาร นักการศึกษา และสถาบันที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำไปพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษา

๔. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยต่อไป

คำจำกัดความ

๑. มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง การเกิดมโนภาพขึ้นในความคิดของนักเรียน ซึ่งเกิดจากการรวบรวมความรู้ต่างๆ เป็นแก่นของความคิดขั้นสุดท้าย เพื่อใช้เป็นข้อสรุป หรือจำกัด-ความสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ครูผู้สอน มุ่งพัฒนานักเรียนให้ได้รับมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดี และนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์และถูกต้อง

๒. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย อาจไม่ได้เป็นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

๓. ความเป็นพลเมืองดี หมายถึง การที่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องค่านิยม ศาสนา วัฒนธรรม การอยู่ร่วมกัน ความรับผิดชอบในสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนการปกครองทั่วไป

๔. ประชาธิปไตย หมายถึง วิธีชีวิตแบบประชาธิปไตย และระบอบการปกครองซึ่งถือว่าอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศมาจากปวงชน

๕. ครู หมายถึง ครูสอนวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มตัวอย่าง

๖. นักเรียนอาชีวศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวช. ปีการศึกษา ๒๕๒๐ จากโรงเรียนอาชีวศึกษาทั้งโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งถือเป็นตัวแทนของนักเรียนอาชีวศึกษา